

13. Ministry of Justice, Tāhū o te Ture [електронний ресурс] — <http://www.justice.govt.nz/ministry>.

14. Иллюстрированный энциклопедический словарь [Текст]. — М. : Аутопан. Диск 1: Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона : Подборка. Толковый словарь живого великорусского языка / В. И. Даль. — 1998. — 322 032 Кб. — 177.66 Систем. треб.: ПК; Windows 95; процессор 486DX2 или Pentium; память 8 Мб; CD-ROM 2-х скоростной; SVGA монитор 800х600; 65535 цв. (допускается 640х480, 256 цв.); Windows совместимая звук. карта; модем (для подключения к Интернету).

15. Пискорский В. К. История Испании и Португалии [] : Сборник / В. К. Пискорский. — М. : Монолит-Евролинц-Традиция, 2002. — 399 с.

16. Відомості Верховної Ради України від 09.09.2005 — 2005. — № 35, (№ 35—36, 37). — С. 1358. — Ст. 446.

17. Офіційний вісник Президента України від 21.04.2008. — 2008. — № 12. — С. 79. — Ст. 486.

18. Ющик О. І. Правова реформа: загальне поняття, проблеми здійснення в Україні; Наукове видання. — К., 1997. — С. 21.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2008.

А. В. Попова,
канд. юрид. наук,
старший викладач кафедри
правового регулювання економіки,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ДОГОВОРИ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ ПРОФЕСІЙНИМИ УЧАСНИКАМИ ФОНДОВОГО РИНКУ

У цій статті розглядаються основні господарсько-договірні зобов'язання за участю професійних учасників фондового ринку. Досліджуються угоди про надання послуг професійними учасниками фондового ринку, їх поняття та основні ознаки. Аналізується чинне законодавство, що регулює договірні відносини між професійними учасниками фондового ринку.

Ключові слова: господарський договір, професійний учасник фондового ринку, угоди про надання послуг.

Договірні відносини, що виникають між професійними учасниками фондового ринку та іншими суб'єктами господарювання,

є поширеним явищем у практичній економіці. Різноманітність професійної діяльності на фондовому ринку зумовлює існування великого кола господарських угод, що регулюють цю діяльність.

Категорія господарського договору належить до основних у доктрині права, але визначення його поняття та основних ознак не має єдиного трактування і є дискусійним серед вітчизняних та закордонних дослідників теорії господарського права (М. І. Брагінський, Д. Н. Сафіуллін, В. В. Лаптев, В. С. Щербина). До того ж, на сьогодні відсутнє і законодавче визначення поняття «господарський договір». Надалі, аналізуючи господарські угоди, які укладають професійні учасники фондового ринку, будемо використовувати основні ознаки, закріплені у визначенні, запропонованому О. А. Беляневич, яка під господарським договором розуміє базоване на згоді сторін і зафіксоване у встановленій законом формі зобов'язальне правовідношення між суб'єктами господарювання, змістом якого є взаємні права та обов'язки сторін у галузі господарської діяльності [1, с. 59]. На жаль, питання визначення угод про надання послуг професійними учасниками фондового ринку як виду господарських договорів, виділення їх юридичних властивостей залишаються майже нерозробленими. Це зумовлює актуальність їх дослідження з метою систематизації господарсько-договірних зобов'язань за участю професійних учасників фондового ринку за видами професійної діяльності, яку вони здійснюють. Необхідно детально дослідити поняття кожного виду угод про надання послуг професійними учасниками фондового ринку, проаналізувати норми чинного законодавства України, які регулюють ці контракти, виявити недоліки та дати їх нове чи вдосконалене визначення.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 17 Закону України від 23 лютого 2006 року «Про цінні папери та фондовий ринок» [2] (далі — Закон) діяльність з торгівлі цінними паперами передбачає здійснення брокерської та дилерської діяльності, андеррайтингу та діяльності з управління цінними паперами.

Брокерська діяльність — укладення торговцем цінними паперами цивільно-правових угод (зокрема, договорів доручення, комісії) щодо цінних паперів від свого імені (від імені іншої особи), за дорученням і за рахунок іншої особи (ч. 2 ст. 17 Закону).

До прийняття Закону у статті 26 Закону України «Про цінні папери і фондову біржу» комісійна діяльність визначалася як купівля-продаж цінних паперів, що здійснюється торговцем цінними паперами від свого імені, за рахунок і за до-

рученням іншої особи. Тобто комісійна діяльність могла здійснюватися лише на підставі договору комісії. Можливість вести комісійну діяльність (брокерську діяльність) на підставі договору доручення, який передбачає дії від імені довірителя, торговцям цінними паперами було надано після введення в дію Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», зокрема при визначенні поняття «торгівля цінними паперами».

Законодавець чітко визначає коло угод, на підставі яких відбувається ведення брокерської діяльності.

Для здійснення брокерської діяльності торговець цінними паперами укладає **договір на брокерське обслуговування**, предметом якого є надання послуг торговцем клієнту із зазначенням їх виду (послуги комісіонера чи повіреного) щодо операцій із цінними паперами та інших послуг, не заборонених законодавством [3].

Залежно від того, який вид послуг обирає клієнт — послуги комісіонера чи повіреного, торговець цінними паперами укладає договір доручення чи комісії. Згідно з визначеннями договорів доручення та комісії, наведеними у ст. 1000 та ст. 1011 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України), вони здійснюються за рахунок довірителя чи комітента. При цьому за договором доручення повірений діє від імені довірителя, а в разі комісії комісіонер діє від власного імені.

Предметом **договору комісії** є надання послуг з купівлі, продажу чи міни цінних паперів комісіонером від свого імені за рахунок та в інтересах комітента.

Договір комісії містить у собі разове замовлення на виконання певного виду послуги щодо цінних паперів.

Предметом **договору доручення** є надання послуг із купівлі, продажу або міни цінних паперів повіреним, який діє від імені та за рахунок довірителя.

Слід також зазначити, що не можна ототожнювати договір доручення та договір комісії, що має місце у практиці професійних учасників фондового ринку. Дані угоди мають як спільне, так і свою специфіку, яка може по-різному впливати на права сторін [4].

Аналіз норм ЦК України, що регулюють порядок укладення договорів доручення та комісії, дає нам підстави виділити деякі відмінності між цими угодами:

1) комісіонер виступає від свого імені, а повірений — від імені довірителя. Відповідно до ст. 1000 ЦК України, за договором доручення одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії, а згідно зі ст. 1011 ЦК України, за договором комісії одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням другої сторони (комітента) за плату вчинити один або кілька правочинів від свого імені, але за рахунок комітента;

2) комісіонер має право укласти договір субкомісії з третьою особою. Відповідно до ст. 1015 ЦК України, за договором субкомісії комісіонер набуває щодо субкомісіонера права та обов'язки комітента, навіть якщо комітент був названий в угоді або прийняв від третьої особи виконання договору. Тобто торговець цінними паперами стає зобов'язаним перед третьою особою, що не відбувається в разі виконання договору доручення, оскільки повірений повинен виконати дане йому доручення особисто (ст. 1005 ЦК України).

Як свідчить практика, торговці цінними паперами в більшості випадків для роботи з клієнтами використовують саме договір доручення.

Здійснюючи брокерську діяльність з цінних паперів, торговці можуть укладати як договори на виконання разового замовлення, так і контракти на обслуговування протягом певного терміну (договір на брокерське обслуговування).

Разове замовлення містить доручення клієнта на визначених умовах надати послугу певного виду та виконати певну операцію з конкретними цінними паперами. Таке разове замовлення має містити умови договору купівлі-продажу (міни), укладення та виконання якого вимагається від торговця.

Разове замовлення до угоди на брокерське обслуговування складається клієнтом у письмовій формі, підписується ним (його уповноваженою особою), а в разі, якщо клієнтом є юридична особа, також засвідчується печаткою юридичної особи, якщо інше не передбачено законодавством.

Надання разових замовлень також може передбачатися договором про управління, такі замовлення засвідчуються установником управління особисто.

Разове замовлення до договору на брокерське обслуговування (договору про управління) вважається невід'ємною частиною такого контракту та підлягає реєстрації у журналі обліку реєстрації договорів.

Ведення дилерської діяльності здійснюється на підставі **дилерського договору** — це договір купівлі-продажу (міни) цінних паперів, що укладається торговцем від свого імені та за свій рахунок, крім випадків, передбачених законом. Довгий час для провадження дилерської діяльності законодавство не встановлювало конкретних можливих видів угод, а лише зазначало, що вони мають здійснюватися від свого імені та за свій рахунок. Зокрема, до таких угод можна було віднести договір дарування, який також здійснюється від свого імені, однак не передбачає проведення оплати. У зв'язку з цим він не входить до переліку угод, здійснення яких підпадає під визначення діяльності з торгівлі цінними паперами як одного з видів професійної діяльності на фондовому ринку. Отже, виконання будь-якого договору з купівлі-продажу чи міни цінних паперів за загальним правилом підпадає під визначення діяльності з торгівлі цінними паперами. З цього правила можливі винятки, які можуть бути встановлені законодавством. Таким нормативно-правовим актом було Рішення ДКЦПФР від 14 травня 1997 року за № 7 «Про визначення критеріїв професійної діяльності на ринку цінних паперів». З моменту визнання цього рішення недійсним не стало винятків із загального правила.

На сьогодні існує Рішення ДКЦПФР від 29 жовтня 2002 року №321 «Про визначення операцій, що не відносяться до торгівлі цінними паперами як виду професійної діяльності» [5]. Цим рішенням встановлено, що без ліцензії може здійснюватися лише: розміщення емітентом власних цінних паперів; викуп емітентом власних цінних паперів для їх наступного перепродажу, розповсюдження серед своїх працівників або анулювання; видача (передача) або погашення векселя, зокрема достроково чи авалістом; дарування та спадкування цінних паперів; проведення суб'єктом господарської діяльності розрахунків з використанням заставної, а саме: видача (передача) заставної, а також видача її дублікатів та анулювання; операції з цінними паперами за судовими рішеннями; інші операції, які не потребують участі торговця цінними паперами відповідно до вимог чинного законодавства. Але, згідно з ч. 8, 9 ст. 17 Закону, крім вищезазначеного, професійною діяльністю з торгівлі цінними паперами не вважається внесення цінних паперів до статутного капіталу юридичних осіб, а також без участі торговця цінними паперами може здійснюватися придбання акцій відповідно до законодавства про приватизацію. Всі інші операції суб'єктів господарської

діяльності, пов'язані з купівлею-продажем цінних паперів, потребують отримання ліцензії на здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами або повинні здійснюватися через торговця цінними паперами на підставі договорів доручення чи комісії або безпосередньо з торговцем цінними паперами на підставі договорів купівлі-продажу чи міни, тобто коли однією зі сторін договору є ліцензований торговець.

Отже, перелік операцій із цінними паперами, які мають здійснюватися за участю торговця цінними паперами на підставі договорів доручення або комісії, практично визначений.

Андеррайтинг торговці цінними паперами здійснюють на підставі **договору андеррайтингу**, предметом якого є надання послуг торговцем клієнту щодо розміщення (підписка, продаж) цінних паперів емітента на первинному ринку за дорученням, від імені та за рахунок клієнта.

На підставі **договору на придбання цінних паперів** андеррайтер може надавати послуги первинному власнику (контрагенту) з купівлі-продажу цінних паперів на умовах, визначених договором андеррайтингу. У цьому разі контрагент набуває прав власності на цінні папери відповідно до законодавства України.

Професійна діяльність з управління цінними паперами здійснюється на підставі **договору про управління**, що укладається між управителем (торговцем) та установником управління (фізичними та юридичними особами) у письмовій формі. Такий договір не може укладатися торговцем із компанією з управління активами.

Установник управління та управитель мають право укласти між собою кілька договорів управління, відповідно до одного з яких здійснюватиметься діяльність з управління цінними паперами, а відповідно до іншого — діяльність з управління грошовими коштами для інвестування в цінні папери.

Купівля-продаж (міна) цінних паперів торговцем третій особі на виконання умов договору (комісії, доручення, андеррайтингу та договору про управління), разового замовлення здійснюється на підставі **договору на виконання**.

Що ж до діяльності з управління активами інституційних інвесторів, то вона може бути двох видів: діяльність з управління активами інституту спільного інвестування (далі — ІСІ) та діяльність з управління активами пенсійних фондів.

Компанія з управління активами здійснює управління активами корпоративного інвестиційного фонду (далі — КІФ) на підставі договору про управління активами [6, ч. 3 ст. 11]. **Договір**

про управління активами ІСІ є господарським договором, оскільки укладається між суб'єктами господарювання — КІФ (спостережною (наглядовою) радою) та компанією з управління активами, змістом якого є господарсько-договірні зобов'язання, тобто взаємні права та обов'язки цих сторін згідно з чинним законодавством України. Предметом угоди є надання компанією з управління активами послуг з управління активами КІФ. Договір про управління активами ІСІ обов'язково затверджується загальними зборами акціонерів КІФ. За своїм спрямуванням зазначений контраст виконує допоміжну роль, забезпечуючи надання учасникам інвестиційної діяльності різного роду послуг, що сприяють більш ефективному інвестуванню [8, с. 172-173]. Відповідно, компанія з управління активами у відносинах з третіми особами діє від імені, за рахунок та в інтересах КІФ на підставі договору про управління активами [6, ч. 4 ст. 11; 7, підпункт 2.1. п. 2 розділу II].

Компанія з управління активами, яка здійснює управління активами пайового інвестиційного фонду (далі — ПІФ), діє від свого імені без укладення відповідного договору. Але необхідно додати, що компанія з управління активами ПІФ може вступати у договірні відносини не лише щодо надання послуг. Наприклад, інвестор, який бажає стати учасником ПІФ, повинен укласти з компанією з управління активами угоду про приєднання до ПІФ, згідно з якою інвестор придбає інвестиційний сертифікат ПІФ за грошові кошти [6, ч. 4 ст. 25]. При цьому учасниками пайового недиверсифікованого інвестиційного фонду не можуть бути фізичні особи. Це пов'язано з тим, що згідно з ч. 2 ст. 2 Закону, інвесторами можуть бути фізичні та юридичні особи, а оскільки однією з основних ознак господарського договору є особливий суб'єктний склад — суб'єкти господарювання, то господарським можемо вважати лише **договір про приєднання до ПІФ**, сторонами якого є компанія з управління активами та інвестор (юридична особа) або **договір про приєднання до ПІФ (недиверсифікованого виду)**.

Діяльність з управління активами пенсійного фонду здійснюється на підставі договору про управління активами пенсійного фонду [9, ч. 3 ст. 34]. **Договір про управління активами пенсійного фонду** є господарським договором, однією зі сторін якого завжди виступає рада пенсійного фонду (для якої укладення цього договору є обов'язковим [9, ч. 2 ст. 12]), а іншою стороною — особа, що здійснює управління пенсійними активами (компанія з управління активами, професійний адміністратор не-

державних пенсійних фондів або банк (лише управління активами створеного ним корпоративного пенсійного фонду)). Предметом такого договору є надання особою, яка здійснює управління активами пенсійного фонду, послуг з управління активами пенсійного фонду.

Додамо, що компанія з управління активами здійснює розміщення та викуп цінних паперів ІСІ безпосередньо або через торговців цінними паперами ІСІ на підставі відповідних договорів [6, ч. 1 ст. 44] згідно з Рішенням ДКЦПФР від 9 січня 2003 року № 3 «Про затвердження Положення про порядок розміщення, обігу та викупу цінних паперів інституту спільного інвестування» [10]. Так, торговець цінними паперами під час розміщення та викупу цінних паперів ІСІ діє від імені, за рахунок та в інтересах КІФ або компанії з управління активами ПІФ [6, ч. 2 ст. 44], тобто торговець цінними паперами веде брокерську діяльність на підставі договору комісії. Здійснюючи брокерську діяльність, торговець цінними паперами укладає з компанією з управління активами договір про надання послуг з розміщення та викупу цінних паперів ІСІ. **Договір про надання послуг з розміщення та викупу цінних паперів ІСІ** є господарським договором, сторонами якого є компанія з управління активами та торговець цінними паперами, предметом цього контракту є надання послуг з розміщення та викупу цінних паперів ІСІ. Цей договір належить до групи угод на обслуговування — це вид договорів про надання послуг, оскільки є ще договір на виконання разового замовлення [6, ч. 8 ст. 44]. Договір про надання послуг — це загальна назва угод за ЦК України (ст. 901). Зазначений договір має назву «договір про надання послуг», оскільки предметом такої угоди є надання посередницьких послуг щодо купівлі, продажу, обміну цінних паперів, інших операцій, не заборонених чинним законодавством.

Депозитарна діяльність, пов'язана із зберіганням цінних паперів та обліком прав власності на них, може здійснюватися на підставі низки угод, зокрема [11, ч. 1 ст. 7]: а) договору про відкриття рахунку у цінних паперів; б) депозитарного договору; в) договору про обслуговування емісії цінних паперів.

Визначення поняття договору про відкриття рахунку у цінних паперах, депозитарного договору та договору про обслуговування емісії цінних паперів містяться в ст. 1 Закону України від 10 грудня 1997 року «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні». Для пов-

ноти законодавчих визначень цих угод бракує вказівки про їх приналежність до господарських договорів. Зважаючи на це, наводячи визначення вищезазначених договорів, додаватимемо, що вони є господарськими договорами, оскільки мають одну з основних ознак господарських договорів — їх сторонами є суб'єкти господарювання.

Так, під **договором про відкриття рахунку у цінних паперах** ми розуміємо господарський договір між власником цінних паперів та обраним ним зберігачем про передачу власником належних йому цінних паперів зберігачу для здійснення депозитарної діяльності.

Депозитарний договір можна розглядати як господарський договір між зберігачем та обраним ним депозитарієм, за яким депозитарій веде для зберігача рахунки у цінних паперах, на яких відображаються операції з цінними паперами, переданими зберігачем.

Щодо договору про обслуговування емісії цінних паперів, то він є господарським договором між емітентом та обраним депозитарієм про обслуговування операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів.

Надання послуг щодо зберігання активів ІСІ у формі цінних паперів та обліку прав власності на них, а також обслуговування операцій ІСІ здійснюється зберігачем активів ІСІ на підставі договору про обслуговування ІСІ [6, ст.ст. 50, 51]. Те саме щодо активів пенсійного фонду здійснює зберігач пенсійного фонду на підставі договору про обслуговування пенсійного фонду [9, ст. 44].

Порядок ведення діяльності зберігача недержавного пенсійного фонду щодо операцій з активами пенсійного фонду, перелік активів, щодо операцій з якими укладено договір, порядок обчислення та граничний розмір тарифів щодо оплати послуг зберігача встановлюються Рішенням ДКЦПФР від 11 серпня 2004 року № 336 «Про затвердження Положення про здійснення діяльності зберігача недержавного пенсійного фонду щодо операцій з активами недержавного пенсійного фонду, порядок обчислення тарифів за послуги зберігача та їх граничний розмір» [12].

Законодавство не містить визначення поняття договору про обслуговування ІСІ. Але, проаналізувавши ст. 50, 51 Закону України від 15 березня 2001 року «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)», можемо запропонувати розглядати **договір про обслуговування ІСІ** як господарський договір між зберігачем та КІФ або компанією з

управління активами ПФФ, за яким зберігач здійснює надання послуг щодо зберігання активів ІСІ у формі цінних паперів та обліку прав власності на них, а також обслуговування операцій ІСІ.

Чинне законодавство не містить також визначення поняття **договору про обслуговування пенсійного фонду**. З огляду на це, проаналізувавши розділ 5 Закону України від 9 липня 2003 року «Про недержавне пенсійне забезпечення», уявляється можливим розглядати цю угоду як господарський договір між зберігачем та радою пенсійного фонду (для якої укладення цього договору є обов'язковим (ч. 2 ст. 12)), відповідно до якого зберігач надає послуги щодо зберігання пенсійних активів пенсійного фонду та обліку прав власності на них, а також обслуговування операцій пенсійного фонду.

Професійна розрахунково-клірингова діяльність за операціями щодо цінних паперів здійснюється виключно депозитаріями [11, ч. 1 ст. 8].

Фондова біржа або учасники організаційно оформленого позабіржового ринку, які мають дозвіл зберігача цінних паперів, можуть укласти договір про кліринг та розрахунки за угодами щодо цінних паперів з депозитарієм. **Договір про кліринг та розрахунки за угодами щодо цінних паперів** визначається як договір між фондовою біржею або учасниками організаційно оформленого позабіржового ринку та обраним ними депозитарієм про здійснення клірингу та розрахунків за угодами щодо цінних паперів [11, ст. 1]. На нашу думку, це визначення потребує лише уточнення, що цей договір є господарським.

Реєстратор веде реєстр власників іменних цінних паперів на підставі та на умовах договору на ведення реєстру власників іменних цінних паперів [11, ч. 2 ст. 9]. Чинне законодавство не містить визначення договору на ведення реєстру власників цінних паперів. З огляду на це, вважаємо прийнятним дати власне визначення і розглядати **договір на ведення реєстру власників іменних цінних паперів** як господарський договір між емітентом цінних паперів та реєстратором щодо ведення реєстру власників іменних цінних паперів.

Вищерозглянуті договори можна поділити за ступенем значущості (обов'язковості/необов'язковості укладання професійними учасниками фондового ринку) на дві групи:

1) договори, на підставі яких професійні учасники фондового ринку ведуть діяльність (договір на брокерське обслуговування, договір комісії чи доручення, дилерський договір, договір андеррайтингу, договір про управління, договір про управління акти-

вами ІСІ, договір про управління активами пенсійного фонду, договір про відкриття рахунку у цінних паперах, депозитарний договір, договір про обслуговування емісії цінних паперів, договір про обслуговування ІСІ, договір про обслуговування пенсійного фонду, договір про кліринг та розрахунки за угодами щодо цінних паперів, договір на ведення реєстру власників іменних цінних паперів);

2) договори, які можуть укладати професійні учасники фондового ринку в процесі діяльності (договір про приєднання до ПФ (недиверсифікованого виду), договір про надання послуг з розміщення та викупу цінних паперів ІСІ, договір на виконання, договір на придбання цінних паперів).

Зауважимо, що вищепереліченим угодам притаманна така ознака господарських договорів як спрямованість на забезпечення господарської діяльності суб'єкта господарювання. Ці контракти (крім договору про приєднання до ПФ, договору на виконання) забезпечують діяльність професійних учасників фондового ринку, основним змістом якої є надання певних послуг. Професійний учасник фондового ринку здійснює діяльність на договірних засадах. Саме розглянуті угоди дають змогу вести професійну діяльність на фондовому ринку. Суб'єкти господарювання укладають договори з професійним учасником фондового ринку з метою отримати послугу, яку може надати останній відповідно до виду здійснюваної ним професійної діяльності. Виходячи з вищезазначеного, пропонуємо розглянуті угоди називати так: «договори про надання послуг професійними учасниками фондового ринку» — за якісною характеристикою однієї з сторін договірних відносин, оскільки стороною цих угод є виконавець — професійний учасник фондового ринку, який надає певні послуги замовнику, тобто обслуговує його інтереси.

Отже, договори про надання послуг професійними учасниками фондового ринку є господарськими договорами, оскільки функціонують у сфері господарювання, сторонами є суб'єкти господарювання, тобто укладаються між професійними учасниками фондового ринку або між професійними учасниками фондового ринку та іншими суб'єктами господарювання, змістом є взаємні права та обов'язки щодо виконання господарського зобов'язання, а саме майново-господарського зобов'язання.

Відповідно до класифікації господарських договорів у теорії зобов'язального права з'ясуємо юридичні властивості угод про надання послуг професійними учасниками фондового ринку:

—за суб'єктивним складом зазначені контракти є двосторонніми господарськими договорами, оскільки правами та обов'язками наділені обидві сторони угоди (в загальному розумінні — одна сторона (виконавець) має обов'язок надати послугу та право на її оплату, а інша сторона (замовник) має право вимагати надання послуги і зобов'язується її оплатити (ч. 3 ст. 626 ЦК України));

—залежно від юридичної підстави ці угоди є регульованими господарськими договорами, оскільки укладаються на основі вільного волевиявлення сторін;

—за змістом істотних умов договори про надання послуг професійними учасниками фондового ринку є простими, оскільки мають у своєму тексті майнові елементи лише одного виду контракту — договору про надання послуг;

—за предметною ознакою договори про надання послуг професійними учасниками фондового ринку можна віднести до угод про надання послуг — договори між професійними учасниками фондового ринку або професійним учасником фондового ринку та іншим суб'єктом господарювання про надання послуги певного виду, пов'язаної з цінними паперами.

Отже, договори про надання послуг професійними учасниками фондового ринку є двосторонніми, регульованими, простими господарськими договорами про надання послуг, порядок укладання та виконання яких потребує подальшого дослідження.

Література

1. *Беляневич О. А.* Господарський договір та способи його укладення: Навч. посіб. — К.: Наукова думка, 2002. — 280 с.
2. Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 31. — Ст. 268.
3. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 12 грудня 2006 року за № 1449 «Про затвердження Правил (умов) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами» // Офіційний вісник України. — 2007. — № 6. — С. 139.
4. *Ненада О.* Договір доручення у діяльності торговців цінними паперами // Цінні папери України. — 17.04.2003. — № 15 (253).
5. Офіційний вісник України. — 2002. — № 47. — С. 413.
6. Закон України від 15 березня 2001 року «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 21. — Ст. 103.
7. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 2 листопада 2006 року за № 1227 «Про затвердження Положення про особливості здійснення діяльності з управління активами інститу-

ційних інвесторів» // Офіційний вісник України. — 2006. — № 49. — С. 129.

8. Вінник О. М. Інвестиційне право: Навч. посіб. — К.: Юридична думка, 2005. — 568 с.

9. Закон України від 9 липня 2003 року «Про недержавне пенсійне забезпечення» // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 47—48. — Ст. 372.

10. Офіційний вісник України. — 2003. — № 6. — С. 324.

11. Закон України від 10 грудня 1997 року «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 15. — Ст. 67.

12. Офіційний вісник України. — 2004. — № 37. — С. 56.

Стаття надійшла до редакції 25.02.2008.

С. М. Ратушний,
канд. юрид. наук,
доц. кафедри міжнародного та європейського права,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА З МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИМИ НОРМАМИ

У статті проводиться аналіз деяких теоретичних питань гармонізації законодавства як окремої форми національно-правової імплементації в контексті співвідношення міжнародного та внутрішньодержавного права, способів імплементації та методів гармонізації.

Ключові слова: гармонізація законодавства, імплементація, національно-правовий механізм імплементації, способи імплементації, методи гармонізації, трансформація, уніфікація, адаптація, міжнародне економічне право, право Європейського Союзу.

Ефективне та повноцінне правове регулювання відносин міжнародного економічного співробітництва в умовах глобалізації та регіональної інтеграції не можна уявити поза процесами гармонізації національного законодавства з міжнародно-правовими нормами. Відповідно, дослідження питань гармонізації, в основному прикладного характеру, стали надзвичайно актуальними з початку 90-х років минулого століття, але пов'язані з гармонізацією окремі теоретичні аспекти розглядалися ще раніше в контексті загальних проблем реалізації міжнародного права і його співвід-